

عملکرد مثبت مناطق آزاد در توسعه اقتصادی کشور

به گزارش روابط عمومی و امور بین الملل منطقه آزاد چابهار به نقل از خبرگزاری تسنیم، یکی از مهمترین مناطق برای دولت‌ها در طول 40 سال گذشته مناطق آزاد در کشور بوده است جزیره کیش، قشم، بندر انزلی، ماکو، چابهار، ارس، اروند، از جمله این مناطق است که دولت‌ها همیشه نگاه ویژه‌ای به این مناطق از لحاظ گردشگری و اقتصادی داشته‌اند و همچنین تلاش کردند تا از لحاظ عمران و آبادانی نیز مناطق آزاد همیشه به روز باشد.

نقش مناطق آزاد به نوعی یک نقش کلیدی برای درآمدزایی و توسعه اقتصادی در سرزمین اصلی بوده است. البته این مناطق همیشه با یک مشکل عمده مواجه بودند و آن محرومیت به دلایل مختلف بوده است در دولت‌های یازدهم و دوازدهم به عمران و آبادانی و توسعه زیرساخت‌های مهم با هدف ارایه خدمات بهداشتی و درمانی، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی و افزایش جذب سرمایه‌گذاران کارآفرینان و نخبه‌های حوزه‌های مختلف بسیار توجه شده است.

اکثر این مناطق در شرایطی تاسیس شده بودند که زیرساخت‌های لازم را نداشتند. در طی هشت سال از سال 1392 تا 1399 حدود 90 هزار میلیارد ریال (89 هزار و 350 میلیارد ریال) در هشت منطقه آزاد کشور صرف هزینه‌های عمرانی شده که حدود 60 درصد از کل هزینه‌های مجموع این مناطق را دربرمی‌گیرد در حالی که سهم واقعی هزینه‌های عمرانی در بودجه کشور در همین دوره هرگز از 10 درصد فراتر نرفته این هزینه‌ها در چهار بخش حمل و نقل و لجستیک، زیرساخت‌های شهری (آب و فاضلاب، نیروگاه، تجهیزات شهری) زیرساخت‌های صنعتی و تجاری، توسعه فضاهای فرهنگی اجتماعی و گردشگری مصروف شده است.

توسعه زیرساخت‌های لجستیکی ترانزیت زمینی، هوایی و دریایی

در بخش توسعه زیرساخت‌های حمل و نقل، ترانزیت و لجستیک حدود 30 هزار میلیارد ریال از محل درآمدهای سازمان صرف توسعه زیرساخت‌های هوایی، دریایی، ریلی و جاده‌ای شده یعنی حدود 25 درصد از کل هزینه‌های عمرانی و قریب به 10 درصد مجموع درآمدهای حاصل از مناطق آزاد صرف توسعه زیرساخت‌های حمل و نقل شده است. توسعه سه اسکله در کیش انزلی و قشم، توسعه و احداث فرودگاه، توسعه راه‌های اصلی و فرعی، اتصال ریلی مناطق آزاد انزلی، اروند و ماکو، توسعه آبرسانی و احداث تصفیه‌خانه‌ها، تجهیز و توسعه مراکز بهداشتی و درمانی، آماده سازی اراضی صنعتی و مسکونی از جمله محورهای و برنامه‌های اصلی توسعه‌ای در بخش حمل و نقل و ترانزیت در مناطق آزاد بوده است.

در بخش ترانزیت هوایی در حالی که در سال 92 چهار منطقه آزاد ماکو، چابهار، ارس و انزلی فاقد فرودگاه بودند و همزمان فرودگاه‌های قدیمی کیش، قشم و اروند نیاز به توسعه داشتند دولت برنامه‌ریزی جدیدی را برای توسعه در این بخش آغاز کرد و نتیجه این برنامه‌ها این شد که نخستین پرواز تهران ماکو در سال 96 در منطقه آزاد ماکو انجام شد و توسعه شهر فرودگاهی منطقه آزاد چابهار نیز از سال 97 در دستور کار قرار گرفت و به نظر می‌رسد در پایان سال 1402 به بهره‌برداری برسد.

همچنین ساخت پایانه جدید فرودگاه کیش نیز که از اوایل دهه 90 آغاز شده بود در مراحل پایانی است و با تکمیل این پایانه ظرفیت پذیرش مسافر از 1.8 میلیون و به شش میلیون نفر می‌رسد و این فرودگاه را که دومین فرودگاه کشور بعد از فرودگاه امام خمینی (ره) با قابلیت نشست و برخاست هواپیماهای پهن پیکر تبدیل خواهد کرد. ایجاد فرودگاه هندورابی و بازسازی برج مراقبت و ساختمان تکنیکال از سالن ترانزیت فرودگاه قشم و همچنین بررسی کارشناسی ساخت فرودگاه در منطقه آزاد ارس از دیگر محورهای توسعه ترانزیت هوایی است که در دولت‌های یازدهم و دوازدهم انجام شده است.

در بخش توسعه بندر و ظرفیت‌های ترازیت دریایی با توجه به پنج منطقه آزاد کیش، قشم، چابهار، انزلی و اروند برنامه‌ریزی‌های خوبی از ابتدای دولت انجام شد. دو بندر مهم شهید بهشتی و کاسپین توسعه یافتند و هم اکنون مجتمع بندری کاسپین در منطقه آزاد بندر انزلی با 22 پست اسکله ظرفیت تخلیه و بارگیری 15 میلیون تن کالا را در هر شیفت کاری دارد و با اتصال این مجتمع بندری به شبکه ریلی ایران و بندرعباس ما شاهد یک کریدور جنوب به شمال برای انتقال کالا و حمل و نقل خواهیم بود. بندر کیش نیز در سال‌های 92 تا 96 توسعه پیدا کرد و هم اکنون ظرفیت پهلوگیری کشتی‌های 30 هزار تنی در جزیره کیش امکان‌پذیر است. در بخش تقویت دسترسی زمینی به مناطق آزاد نیز در طول سال‌های 92 تا 99 بیش از یک هزار کیلومتر راه و جاده برای اتصال مناطق آزاد ایران به سرزمین اصلی احداث شده است. پروژه‌هایی همچون فاز نخست بزرگراه چابهار - کنارک، بزرگراه خلیج فارس - قشم (اتصال جزیره قشم از طریق یک پل به بندر هرمزگان)، احداث بزرگراه ماکو، از جمله این طرح‌ها بوده است. در بخش توسعه اتصال مناطق آزاد ایران به شبکه ریلی نیز هم اکنون منطقه آزاد چابهار در انتظار اتصال به شبکه راه‌آهن سراسری است و پیش‌نیاز آن راه‌اندازی قطعه ریلی زاهدان - چابهار است و با اتصال این بخش، چابهار به زاهدان و مشهد و سپس به بجنورد و گرگان متصل می‌شود.

همچنین اجرای طرح ملی اتصال منطقه آزاد انزلی به خط ریل سراسری کشور در ایستگاه پیر بازار رشت در دو قطعه شش و هفت در حال تکمیل است. پروژه اتصال ریلی منطقه آزاد انزلی به راه‌آهن رشت انزلی و مطالعات اتصال ریلی جلفا به مرز چشمه ثریا در ماکو و اتصال ریلی به مرز شلمچه در منطقه آزاد اروند در فاز مطالعاتی بوده و به مرحله اجرا هنوز نرسیده، در شهر فرودگاهی امام خمینی نیز با توجه به عبور خط ریلی راه‌آهن از دو طرف منطقه آزاد و بر اساس مطالعات طرح جامع منطقه، فاز اجرایی پروژه اتصال بندر خشک و هاب لجستیکی منعقد شده است.

توسعه زیرساخت‌های شهری

بسیاری از مناطق آزاد حتی مناطقی نظیر قشم تا سال 92 با مشکل تامین برق همراه بودند در حالی که آب و برق دو زیرساخت کلیدی مهم در بخش خانگی و در بخش صنعتی به شمار می‌رود. در برخی از این مناطق همچون قشم، تامین برق مورد نیاز با مشارکت بخش‌هایی از سرزمین اصلی انجام می‌شد و دسترسی به آب آشامیدنی سالم و زیرساخت‌های تصفیه فاضلاب شهری نیز با چالش مهمی روبرو بود. از این رو ایجاد نیروگاه، طرح‌های تامین آب آشامیدنی استقرار سیستم جمع‌آوری و تصفیه فاضلاب شهری و صنعتی از جمله برنامه‌های مهم دولت در مناطق آزاد در این بخش بود. امروز با احداث سه نیروگاه برق در قشم، اروند و ماکو باعث شده تا این مناطق از مصرف‌کننده شبکه ملی برق به تولیدکننده و صادرکننده برق تبدیل‌کند.

توسعه زیرساخت‌های صنعتی و تجاری

بخش مهمی از زیرساخت‌های صنعتی در مناطق آزاد در شهرک‌های صنعتی مستقرند که به مرور به واحدهای تخصصی‌تری بر اساس برنامه راهبردی توسعه مناطق آزاد بدل شده‌اند. راه‌اندازی شهرک‌های تخصصی صنعتی بر اساس صنایع پایین دستی پتروشیمی در چابهار، راه‌اندازی شهرک‌های صنعتی برای صنایع گلخانه‌ای و کشاورزی در منطقه ارس، ساخت شهرک تخصصی شیلات و صنایع دریایی در قشم، از جمله برنامه‌هایی است که پی‌ریزی شده و در حال اجرا است. در آغاز سال 1400 در مجموع مناطق آزاد ایران 20 شهرک صنعتی با حدود 1500 واحد فعال در این شهرک‌ها مشغول به فعالیت هستند و مقدمات و مطالعات مربوط به احداث حدود 30 شهرک صنعتی تخصصی دیگر نیز انجام شده و آماده سرمایه‌گذاری و مشارکت‌پذیری بخش خصوصی است. همچنین ارزیابی‌ها و ریزنی‌های اولیه برای راه‌اندازی شهرک‌های تخصصی صنعتی با مشارکت کشورهای هم‌چون ترکیه و سوریه انجام شده است و در منطقه آزاد ماکو نیز ارزیابی‌های فنی برای تاسیس شهرک تخصصی تولید پوشاک و نساجی با مشارکت کشور ترکیه وارد فاز اجرایی شده است.

در بخش توسعه مراکز تخصصی نمایشگاهی در مناطق آزاد با احداث دو مرکز نمایشگاهی در انزلی و ماکو همه مناطق آزاد ایران دارای یک مرکز تخصصی و استاندارد برای برگزاری و میزبانی نمایشگاه‌ها و رویدادهای ملی و بین‌المللی شدند. احداث سالن همایش‌ها و نمایشگاه‌های انزلی در سال 95 با وسعت حدود پنج هزار متر مربع، احداث نمایشگاه بین‌المللی منطقه آزاد ماکو، با صرف هزینه‌ای بالغ بر 69 میلیون ریال طراحی و انجام تفاهم‌نامه برای ایجاد پروژه نمایشگاه بین‌المللی منطقه آزاد شهر فرودگاهی امام خمینی از جمله برنامه‌های توسعه‌ای دولت برای مراکز تخصصی نمایشگاهی در مناطق آزاد است.

یکی از مهمترین بخش‌ها در مناطق آزاد بازارچه‌های مرزی و مجتمع‌های تجاری است زیرا این بازارچه‌ها به توسعه کسب و کارهای محلی توسعه گردشگری و علی‌الخصوص تقویت رفاه در نقاط مرزی کمک زیادی کرده است. ایجاد بازارهایی در شهرهای ماکو، درگهان، ارس، ریمدان (چابهار) و همچنین راه‌اندازی بازارها و مجتمع‌های تجاری در برخی مناطق آزاد دیگر از جمله اقدامات دولت یازدهم و دوازدهم با هدف تقویت سرمایه‌گذاری ایجاد ارزش افزوده رونق کسب و کارهای محلی و تغییر محیط سنتی کسب و کار به سمت زیرساخت‌های مدرن شهری بوده است.

توسعه فضاهای فرهنگی، اجتماعی و گردشگری

زیرساخت‌های فرهنگی و اجتماعی با هدف ارائه خدمات پایه و زیرآموزش سلامت ورزش از جمله برنامه‌هایی بود که دولت یازدهم و دوازدهم به آنها توجه ویژه داشت در فاصله سال‌های 92 تا 1400 اقدامات خوبی در توسعه زیرساخت‌های بهداشتی و درمانی انجام شد ساخت سه بیمارستان بزرگ و مجهز در مناطق آزاد اروند، قشم و کیش ساخت حدود پنجاه درمانگاه در مناطق محروم روستایی و شهرهای تحت پوشش در مناطق آزاد باعث ارتقای خدمات بهداشتی و درمانی در این مناطق شد. همچنین در بخش ساخت ورزشگاه و توسعه اماکن ورزشی آماده سازی و چمن کاری بیش از یکصد زمین ورزشی در روستاها و مناطق کم برخوردار ساخت شش خانه کشتی در منطقه آزاد قشم، ساخت چهار سالن ورزشی چند منظوره در شهرهای مختلف ماکو، احداث ورزشگاه دو هزار نفره در چابهار ایجاد مرکز ورزش‌های آبی در انزلی، ساخت و راه‌اندازی اسکله ورزش‌های آبی و تفریحی در منطقه آزاد اروند به پایان رسیده و هم اکنون در حال اجراست.

همچنین پروژه‌هایی مانند مجتمع تجاری و تفریحی گلکسی سنتر اروند در منطقه دیری فارم و بین دو شهرستان آبادان و خرمشهر با پیشرفت فیزیکی 40 درصد، ساخت استادیوم کریکت در چابهار با پیشرفت حدودی 60 درصد، ساخت دهکده المپیک کیش، شامل دو زمین فوتبال چمنی، دو زمین مینی فوتبال چمن مصنوعی، زمین تنیس، استخر، شنا، سالن کشتی، تکواندو، جودو، کاراته، شطرنج و ... با هدف میزبانی در سطح ملی و منطقه‌ای از دیگر پروژه‌های مهمی است که در دولت گذشته پایه‌ریزی شده و در حال اجرا است. در بخش توسعه و ساخت مراکز فرهنگی آموزشی و مذهبی ساخت مصلاهی چابهار با زیربنای اجرایی 3054 متر، ساخت مصلاهی کیش و بازسازی و نوسازی بیش از یکصد مسجد و تکایا، در شهرها و روستاها انجام شده است. ساخت مدرسه با هدف جلوگیری از ترک تحصیل به ویژه عدم ترک تحصیل دختران، ساخت دانشگاه‌های بین‌المللی در چابهار و ارس و توسعه پردیس‌های دانشگاهی و مراکز رشد در سایر مناطق آزاد از جمله برنامه‌های اجرا شده دولت در توسعه مراکز آموزشی است. در بخش توسعه فضاهای فرهنگی و هنری، ساخت فرهنگسرای مرکزی و موزه در جزیره کیش، ساخت فرهنگسرای مرکزی چابهار، بازسازی موزه اروند، ساخت فرهنگسرای ارس، از جمله اقدامات مهم در این بخش است. همچنین در بخش ایجاد مراکز تفریحی و توریستی، ایجاد مرکز تفریحات دریایی منطقه انزلی با وسعت 3 هکتار پهنا ساحلی و 1.6 هکتار پهنا دریایی، ایجاد شهرک توریستی رویال صدف در منطقه چابهار به مساحت 194 هزار متر مربع با زیربنای 530 هزار متر مشتمل بر واحدهای تجاری، اداری و مسکونی، انبار، رستوران، هتل، پارکینگ، مجموعه ورزشی، 1800 واحد تجاری، 400 واحد آپارتمان، هتل چهار ستاره با 120 اتاق، طراحی و احداث 12 کمپ پارک در قشم در 56 هکتار فضای اقامتی با قابلیت پذیرش یک میلیون گردشگر در سال و 10 هزار نفر در روز از جمله برنامه‌های اجرا شده دولت در این بخش است.

